

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการให้ความหมายคุณภาพชีวิตและเพื่อบรรยายคุณภาพชีวิตของแรงงานสตรีลาวที่เข้ามาทำงานในอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ประกอบไปด้วยคุณภาพชีวิต ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านชีวิตการทำงาน ด้านชีวิตครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยใช้วิธีการเชิงปรากฏการณ์วิทยา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบโคไลซี่ ซึ่งนำเสนอผลการวิจัยดังนี้ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ร่วมวิจัย ความหมายของคุณภาพชีวิต และคุณภาพชีวิตทั้ง 6 ด้าน ของแรงงานสตรีลาว

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ร่วมวิจัย

แรงงานสตรีลาว มีจำนวนทั้งหมด 12 คน อายุระหว่าง 19-44 ปี สถานภาพสมรสคู่ทั้งหมด มีสามีเป็นคนชาติเดียวกัน จำนวน 8 ราย สามีเป็นคนไทย จำนวน 4 ราย จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 7 ราย จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 5 ราย ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ แรงงานสตรีลาวมีรายได้ อยู่ระหว่าง 3,501-4,500 บาทต่อเดือน จำนวน 5 ราย มีรายได้น้อยกว่า 3,500 บาทต่อเดือน จำนวน 6 ราย และมีรายได้มากกว่า 4,500 บาทต่อเดือน จำนวน 1 ราย แรงงานทั้งหมดเข้ามาประกอบอาชีพหลักคือ การรับจ้างทำที่นอนนุ่น ระยะเวลาที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยเข้ามาทำงานนานที่สุด 9 ปี มีจำนวน 1 ราย ระยะเวลาสั้นที่สุด 3 เดือน มีจำนวน 1 ราย และไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 7 ราย (ดังตารางในภาคผนวก ง)

2. ความหมายของคุณภาพชีวิต

แรงงานสตรีลาวได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตโดยรวมว่า เป็นการรับรู้ต่อความสุขสบายทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และความพึงพอใจในชีวิต ภายใต้สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่ดำรงอยู่ โดยพบว่าองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความสุขในชีวิตของแรงงานสตรีลาว ประกอบด้วย ความสุขในครอบครัว ที่เกิดจาก การมีเงิน ครอบครัวยุติธรรม มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีอยู่มีกินในครอบครัว ลูกเป็นคนดี และได้เรียนหนังสือสูงๆ มีงานทำ มีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายและเหลือเก็บ ไม่มีหนี้สิน มีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น รถ โทรศัพท์ เป็นต้น

และรวมถึงการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงไม่เจ็บป่วย มีชีวิตและการทำงานที่มั่นคง วรรณบอกรว่า “ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ การกินดีอยู่ดี การที่เราจะอยู่ดีกินดีได้ต้องมีพร้อมทุกอย่าง คือ มีเงิน มีทอง มีหมดทุกอย่าง ครอบครัวอบอุ่น อยู่ดีกินดีทุกอย่าง ในจิตใจก็ดี ถ้ามันขาดตัวใดตัวหนึ่งก็ถือว่าไม่พร้อมการอยู่ดีกินดีสมบูรณ์ และความสุข ก็ต้องนึกถึงครอบครัว ถ้าครอบครัวเรามีอยู่มีกินสมบูรณ์ ครอบครัวก็มีความสุข ...พอใจในสิ่งที่เรามี ทำงานได้สำเร็จ ลูกเต้าเป็นคนดี เรียนเก่ง เราก็ดีใจ ..ผัวเมียอยู่ด้วยกันไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ” (IQ5) สมรกล่าวว่า คุณภาพชีวิต “เป็นการอยู่อย่างสุข ขำบาย คือ การอยู่แต่บ้านแต่เฮือน อยู่ nálูกน้าเต้า อยากซื้อหยกก็ได้ซื้อ อยากกินหยกก็ได้กิน บ่ขาดเขินเหมือนเรา...” (IQ8) กานดาบอกว่า “ความสุขสำหรับตนเองคือ มีอยู่มีกินให้ลูกได้ใช้จ่าย ...ขอให้ลูกมีความสุขเราก็มีความสุขไปด้วย ตัวเองไม่มีอะไรก็ช่าง ลูกมีความสุขเราก็มีความสุข ” (IQ9)

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รับรู้ ว่า องค์ประกอบของการมีคุณภาพชีวิตโดยเรียงลำดับความสำคัญ โดยให้ความสำคัญกับเงินเป็นอันดับแรก โดยให้เหตุผลว่า เงินสามารถตอบสนองความต้องการและตอบสนองต่อการได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว รองลงมาคือการได้อยู่กับครอบครัว ครอบครัวมีความสุขไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน มีอยู่มีกินภายในครอบครัว มีบ้านที่มั่นคง มีรถใช้ ลูกเป็นคนดี การมีสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วย ตามลำดับ

3. คุณภาพชีวิตตามการรับรู้จากประสบการณ์ของแรงงานสตรีลาว

คุณภาพชีวิตมีหลายมิติ ซึ่งแรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ รับรู้ว่าตนเองมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับน้อยและถ้าเลือกได้อยากมีชีวิตที่ดีกว่านี้ แต่เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตระหว่างอาศัยอยู่ในประเทศไทยและสปป.ลาว แรงงานสตรีลาวรับรู้ ว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมขณะอาศัยอยู่ในประเทศไทยดีกว่าเมื่ออาศัยอยู่ในสปป.ลาว โดยมีมิติของคุณภาพชีวิตที่ดีของแรงงานสตรีลาวคือ การรับรู้ว่าเป็นคนดี มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อครอบครัวและสังคม มีรายได้จากการทำงาน ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ การคมนาคมสะดวกสบาย มีสถานบริการทางการแพทย์ที่ทันสมัยและสะดวกในการเข้ารับบริการ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีบางมิติที่ทำให้แรงงานสตรีลาวมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี คือ การพลัดพรากจากครอบครัวทำให้เกิดทุกข์ ความไม่เพียงพอของรายได้ทำให้เกิดหนี้สิน สภาพการทำงานและที่อยู่อาศัยไม่ปลอดภัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านสุขภาพ

เป็นการรับรู้เกี่ยวกับความสำคัญของสุขภาพของแรงงานสตรีลาว ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ประกอบด้วยการดูแลตนเองเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันความเจ็บป่วยจากการทำงาน และการดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย รวมถึงการรับรู้ทางจิตใจเกี่ยวกับ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความพึงพอใจในชีวิต การจัดการกับความเครียด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ด้านสุขภาพกาย แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รับรู้ถึงความสำคัญของสุขภาพ โดยรับรู้สุขภาพร่างกายที่แข็งแรงมีความสำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

รับรู้สุขภาพแข็งแรงมีความสำคัญ

แรงงานสตรีลาวรับรู้ว่าการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีความจำเป็นและมีความสำคัญ เพราะทำให้ทำงานหาเงินได้ ไม่เจ็บป่วยและไม่เป็นภาระของคนอื่น แรงงานหลายคนแสดงความคิดเห็นต่อการมีสุขภาพแข็งแรงว่า “ คิดว่าสุขภาพดีสำคัญกับตนเอง ... เราต้องใช้แรงเรา ถ้าเราสุขภาพดี แรงก็เยอะจะได้ไม่ต้องอาศัยคนอื่น แม้แต่สามี ” (IQ2) “ คิดว่าสุขภาพดีสำคัญเพราะทำให้ไม่เจ็บป่วย ” (IQ3) “ ถ้าสุขภาพดีก็ทำงานได้ทั้งวัน เก็บเงินหาเงินได้เยอะ ถ้าสุขภาพไม่ดี อ่อนแอ ทำงานได้ครึ่งวันก็เจ็บป่วย ทำงานได้ไม่เต็มที่ กะว่าจะทำงานได้ 300 บาท ก็ทำได้ไม่ถึง ถ้าแข็งแรงก็หาเงินได้ ” (IQ5) “ ร่างกายแข็งแรงทำงานอะไรก็ไม่เหนื่อย ถ้าสุขภาพไม่แข็งแรงทำอะไรก็ไม่สะดวก ” (IQ6) “ คิดว่าสุขภาพร่างกายแข็งแรงมีความสำคัญเราทำงานทุกวันนี้สุขภาพต้องมาก่อน ” (IQ10)

แรงงานสตรีลาวส่วนมาก รับรู้ว่าตนเองมีสุขภาพแข็งแรง เพราะคิดว่าตนเองยังสามารถทำงานได้ ไม่เจ็บป่วย สายใจรับรู้ต่อสุขภาพของตนเองว่า “ คิดว่าตนเองก็เป็นคนแข็งแรง... มีสุขภาพดี เพราะเราไม่เคยเจ็บป่วย ถ้าสุขภาพไม่ดีก็ทำงานอย่างนี้ไม่ได้สุขภาพดี คือ ทำงานไม่เวียน แม้จะทำงานหนักก็จะเหนื่อยธรรมดา เหนื่อยก็พัก พักผ่อนแล้วก็ทำงานได้ ...เราไม่เจ็บป่วย เราทำงานได้เราก็มั่งเราดี ” (IQ4) ระบุว่า “ ก็จัดว่าตนเองเป็นคนแข็งแรง ไม่เจ็บออก ๆ แอด ๆ ทำงานได้ ...สุขภาพดีแข็งแรงทำให้หาเงินได้ ตลอด ...แต่ว่าอยู่ที่นี่ก็ถือว่าตนเองสุขภาพดีอยู่ ไม่เจ็บป่วยถึงขั้นต้องไปหาหมอที่โรงพยาบาล ” (IQ5) การรับรู้ความสำคัญของสุขภาพของแรงงานสตรีลาวที่แตกต่างกัน ทำให้แรงงานสตรีลาวแต่ละคนมีพฤติกรรมในการดูแลตนเองที่แตกต่างกัน โดยผู้ที่รับรู้ความสำคัญของสุขภาพ จะมีพฤติกรรมในการดูแลตนเองที่มีแนวโน้มเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันความเจ็บป่วย มากกว่าผู้ที่รับรู้ความสำคัญของสุขภาพน้อย

3.1.1.1 การดูแลตนเองเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รับรู้ถึงประโยชน์ของการรับประทานอาหาร สะอาด มีประโยชน์ ว่าทำให้สุขภาพแข็งแรง แต่ยังปฏิบัติไม่ได้ มีการดื่มสุราเพื่อเพิ่มความสุขและเพิ่มความอยากอาหาร รับรู้ว่าการนอนเต็มอิ่มทำให้มีแรงในการทำงาน รับรู้ประโยชน์ของการออกกำลังกายแต่ไม่มีเวลาปฏิบัติ รับรู้ว่าโรคที่เกิดขึ้นในสตรีไม่เป็นอันตรายร้ายแรง ซึ่งมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

การรับประทานอาหารที่สะอาด มีประโยชน์ ทำให้สุขภาพแข็งแรง แต่ปฏิบัติไม่ได้
 แรงงานสตรีลาวรู้ว่าอาหารที่ทำให้สุขภาพแข็งแรงประกอบด้วย อาหารที่สะอาด
 อาหารที่ปรุงสุกใหม่ อาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย อาหารเหล่านี้จะทำให้สุขภาพแข็งแรงและมี
 เรี่ยวแรงในการทำงานในแต่ละวัน ซึ่งประกอบด้วย เนื้อสัตว์ต่างๆ อาทิ ปลา ไก่ หมู วัว น้ำพริก และ
 ผักผลไม้ ต่างๆ เป็นต้น เป็นอาหารที่หาได้ในท้องถิ่นและหาซื้อได้ตามตลาดโดยทั่วไป ซึ่งจากการ
 สังเกตและการสัมภาษณ์แรงงานสตรีลาวพบว่า จะรับประทานอาหารดังกล่าวเกือบทุกมื้อ และแรงงาน
 บอกว่า อาหารที่ขาดไม่ได้ คือ ข้าวเหนียว ส้มตำ ผัก บางวันมี ปลาปิ้ง ปลาทอด ไก่ย่าง ปลาป่น
 แหนม ปลาต้ม ลาบเนื้อ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ก๋วยเตี๋ยว ดังที่นางจันทร์ บอกว่า “อาหารที่กินประจำ ส่วน
 ใหญ่เป็นอาหารที่หาซื้อตามร้านค้าในหมู่บ้าน ปลาทุ ปลาต้ม บางที่ทำงานเหนื่อยๆ ก็ซื้อลาบมากินจะ
 ได้มีแรงทำงาน” (IQ4) ส่วนคำดาเล่าว่า “วันไหนว่างสามีก็ไปหาปลาตามลำน้ำโขงมาทำกิน ถ้าได้มาก
 ก็ตากแห้งไว้กิน” (IQ9) เมื่อพิจารณาอาหารประจำวันของแรงงานสตรีลาว พบว่าส่วนใหญ่เป็นอาหาร
 ที่ให้พลังงาน (ข้าวเหนียว บะหมี่ ก๋วยเตี๋ยว) รองลงมาคือ อาหารในกลุ่มที่ให้วิตามินและกากใย (ผัก)
 และโปรตีน

แม้แรงงานสตรีลาว คิดว่าการรับประทานอาหารที่สะอาด มีประโยชน์ทำให้สุขภาพ
 แข็งแรง แต่ในทางปฏิบัติแล้วแรงงานหลายคนยังมีการรับประทานอาหารที่ไม่ให้สารอาหารครบ 5 หมู่
 และไม่มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน เช่น การรับประทานแหนม ปลาต้ม บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นต้น
 ดังที่บุญยืนเล่าว่า “อาหารที่ชอบมากก็ส้มตำนี้แหละ บางทีก็ซื้อไก่ย่างมากินด้วย บางวันก็กินส้มตำ
 อย่างเดียว...วันไหนขี้เกียจไปซื้อบางทีก็ต้มมาม่าใส่ผักกินก็พอ ” (IQ2)

ดื่มเครื่องดื่มชูกำลังเพื่อเสริมแรง

แรงงานสตรีลาวหลายคน มีการดื่มเครื่องดื่มที่มีสารกระตุ้น เช่น กาแฟ เครื่องดื่มชูกำลัง
 น้ำอัดลม โดยให้เหตุผลว่าทำให้ตนเองสามารถทำงานได้นานขึ้น และรู้สึกกระปรี้กระเปร่าเวลา
 ทำงาน ซึ่งการซื้อเครื่องดื่มเหล่านี้ ก็ขึ้นอยู่กับปริมาณเงินในกระเป๋า และอาการเหนื่อยจากการทำงาน
 ดังที่สายใจบอกว่า “กินกาแฟแล้วยึดที่นอนไม่เหนียว...แต่พอหมดฤทธิ์แล้วเราก็กินน้อย แต่เราก็กิน
 เพราะทำให้ไม่่ง่วงเวลาทำงาน ...กินมาหลายปี กินตอนเช้าทุกวัน วันละแก้ว ” (IQ2) “เวลาเหนื่อย
 จากการทำงาน บางครั้งก็กินสปอนเซอร์ แต่ก็กินไม่ค่อยบ่อย เหนื่อยจริงๆถึงซื้อมากิน ” (IQ10)

ดื่มสุราเพื่อความสุขและเพิ่มความอยากอาหาร

แรงงานสตรีลาวรู้ว่า การดื่มสุรา ทำให้มีความสุข และเพิ่มความอยากอาหาร
 เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ที่แรงงานสตรีลาวจะดื่มกันส่วนใหญ่ เช่น สุรา เบียร์ แม้จะรู้ว่าเครื่องดื่มที่มี

แอลกอฮอล์เหล่านี้ ส่งผลเสียต่อร่างกาย การดื่มสุราของแรงงานสตรีลาว จะไม่ดื่มพร่ำเพรื่อ แต่จะดื่ม นานๆ ครั้งเมื่อมีเทศกาลงานบุญ งานประเพณีและมีเพื่อนมาเยี่ยม งามตาเล่าถึงพฤติกรรมกรรมการดื่มสุรา ที่ผ่านมามีว่า “ จะกินกับเพื่อน เวลาที่เพื่อนมาเที่ยวมาหา แต่จะไม่กินเยอะ กินพอมันสนุกในหัวใจนิด หน่อย กินเบียร์ก็กินแก้ว 2 แก้ว ก็พอ ” (IQ4) บุญมาบอกว่า “ ถ้าเวลาปกติไม่กิน นอกจากเพื่อน ชวนไปกินอย่างเบียร์เหล้าก็กินบ้างเป็นแก้วเล็กๆ...ก็รู้ว่ากินเหล้าแล้วมันทำให้เราเป็นโรคตับแข็ง ” (IQ6) ส่วนค่านางเล่าว่า “ กินเหล้า กินเบียร์ บ้างเวลามีงานบุญ...กินพอสนุก ” (IQ11) แรงงาน สตรีลาวบางส่วน ดื่มสุราเป็นประจำ ซึ่งจะดื่มครั้งละเล็กน้อย โดยให้เหตุผลว่าดื่มแล้วทำให้รับประทาน อาหารอร่อย แรงงานบางคนเล่าว่า “ กินเหล้าชาก่อนกินข้าวเย็นทุกวัน กินแล้วทำให้รับประทาน อาหารอร่อย ” (IQ9) “ กินเหล้าบ่อยๆ กิน 1-2 แก้ว(เล็ก) เพื่อเรียกน้ำย่อย ” (IQ3)

การนอนเต็มอิ่มทำให้มีแรงทำงาน

แรงงานสตรีลาวทุกคนเห็นว่า การนอนให้อิ่ม เป็นการพักผ่อนอย่างเต็มที่และ เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ทำให้ร่างกายมีกำลังเพียงพอและพร้อมสำหรับในการทำงานใน แต่ละวัน ทำงานได้นานขึ้น ไม่เหน็ดเหนื่อย ร่างกายสดชื่น มีเรี่ยวแรง ไม่วังเวียง นวลจันทร์ บอก ว่า “ เวลาเราพักผ่อนก็ทำให้มีแรงสู้งาน ไม่พักก็ไม่มีแรงสู้ ...เวลาพักก็เข้านอนเร็ว ไม่อยู่จนตีกิน ” (IQ4) ค่านาง บอกว่า “ รีบเข้านอนตั้งแต่ 2 ทุ่ม ตื่น 6 โมงเช้า เตียนนอนไม่พอจะไม่มีแรงทำงาน ” (IQ11) คำปุ่น บอกว่า “ การพักผ่อนมีความสำคัญ ถ้าพักผ่อนเพียงพอ ได้นอนอิ่มก็แข็งแรง ” (IQ10) แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการนอนหลับพักผ่อนโดยจะเข้านอนตั้งแต่หัวค่ำตื่นแต่ เช้า โดยส่วนใหญ่จะเข้านอนตั้งแต่ เวลาประมาณ 19.00-20.00 น. และตื่นนอนเวลาประมาณ 04.00- 06.00 น. นอนหลับโดยเฉลี่ยวันละ 8-9 ชั่วโมง ส่วนใหญ่บอกว่านอนหลับสนิทไม่มีปัญหาเรื่องการนอน หลับ มีเพียงแรงงานรายเดียวที่บอกว่า เคยใช้ยานอนหลับเพราะมีเรื่องให้คิดมาก ทำให้นอนไม่หลับ แต่ถ้าไม่มีเรื่องให้คิดมากก็นอนหลับได้ปกติ

รับรู้ประโยชน์ของการออกกำลังกาย แต่ไม่มีเวลาปฏิบัติสม่ำเสมอ

แรงงานสตรีลาวรับรู้ว่าการออกกำลังกายทำให้ร่างกายแข็งแรง กระปรี้กระเปร่า มี กำลังทำงาน อารมณ์ดีไม่หงุดหงิด แรงงานหลายคนบอกว่า “ ถ้าเราออกกำลังกายก็ดี เหงื่อออกทำ ให้ร่างกายชุ่มชื้นกระปรี้กระเปร่า มีแรงทำงาน ” (IQ6) “ ออกกำลังกายแล้วมันสบาย ถ้าเราไม่ทำเล็ดลม มันวังไม่สะดวก ” (IQ4) “ คิดว่าการออกกำลังกายสำคัญ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ไม่ป่วย มีภูมิคุ้มกัน ”

ดีไม่เป็นหวัด...” (IQ11) “ พอออกกำลังกายจะรู้สึกเนื้อแน่นขึ้น จิตใจก็ดีขึ้นบ้าง อารมณ์ก็ดีไม่ หงุดหงิด ” (IQ2)

วิธีการออกกำลังกายที่แรงงานสตรีลาวบางส่วนปฏิบัติกันอยู่ เช่น การวิ่ง การเดิน แอโรบิค การทำกายบริหาร แต่ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้เป็นประจำสม่ำเสมอ และจะปฏิบัติตามที่ตนเองเคยเห็นมาซึ่งไม่รู้ว่าจะถูกต้องหรือไม่ แรงงานส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ที่ไม่ออกกำลังกาย เพราะไม่ค่อยมีเวลาทำ เฉพาะการทำงานในแต่ละวันก็เหนื่อยแล้ว แรงงานส่วนใหญ่บอกว่า “ ไม่ค่อยได้ออกกำลังกาย กินอย่างเดียว แต่ก็คิดว่าการออกกำลังกายมีประโยชน์ ...แต่ไม่มีเวลาออก ” (IQ3) “ อยากออกกำลังกายแต่ไม่มีเวลา ” (IQ7) “ คิดว่าการออกกำลังกายมีความสำคัญต่อร่างกาย ...แต่ไม่ได้ออกกำลังกาย แบบว่าตื่นมาเราต้องทำงานเลย ออกจากทำงานก็เหนื่อยแล้ว และไม่มีเวลา ...แต่ถ้าวันไหนได้พัก(วันหยุด)ก็ตื่นมาวิ่ง ” (IQ10) “ ...ไม่ค่อยได้ออกกำลังกายเพราะไม่ค่อยมีเวลา ออก...เวลาออกกำลังกายก็จะวิ่ง แต่ถ้าวันไหนมีนุ่นก็ไม่ได้วิ่ง เพราะต้องทำงานแต่เช้า เดือนหนึ่งออก ประมาณ 2 ครั้ง ครั้งละ 10-20 นาที นี่แหละ ” (IQ11) แรงงานสตรีส่วนใหญ่รับรู้ถึงประโยชน์ของการออกกำลังกาย แต่ยังไม่มีการออกกำลังกายที่สม่ำเสมอ มีเพียงแรงงานบางส่วนเท่านั้นที่มีการออกกำลังกายบางครั้ง

รับรู้โรคที่เกิดขึ้นในสตรีไม่เป็นอันตรายร้ายแรง

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รับรู้ถึงโรคที่เกิดขึ้นในสตรี เช่น มะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก แต่ส่วนใหญ่รับรู้ว่าเป็นโรคที่ไม่เป็นอันตรายร้ายแรง เมื่อแสดงอาการของโรคสามารถรักษาให้หายขาดได้ จึงไม่ให้ความสำคัญกับการไปตรวจคัดกรอง ดังพูดของแรงงานหลายคนแล้วว่า ไม่เคยไปตรวจมะเร็งปากมดลูก หรือไม่เคยตรวจมะเร็งเต้านมด้วยตนเอง ทั้งที่ได้รับคำแนะนำในการตรวจจากโรงพยาบาลแล้ว “ไม่เคยตรวจเต้านมเองเลย เคยตรวจครั้งหนึ่งตอนไปโรงพยาบาล หมอเขาก็แนะนำให้ตรวจ มันคงไม่เป็นไร ” (IQ11) “ไม่มีเวลาไปตรวจ(โรคมะเร็งปากมดลูก)หรอก ต้องทำงาน ไม่สบายถึงไปโรงพยาบาล ” (IQ9) แรงงานรายหนึ่งเล่าถึงความเข้าใจตนเองที่มีต่อโรคมะเร็งปากมดลูกว่า “ โรคมะเร็งปากมดลูกเราก็กว้นะ แต่คิดว่ามันไม่สำคัญตราบใดที่เรายังหาเงินได้อยู่ เมื่อเป็นโรคแล้วมันก็คงเหมือนเป็นผีนี้แหละ เอาหนองออกก็คงหาย ” (IQ2) การรับรู้ถึงอันตรายของโรคที่เกิดขึ้นในสตรีน้อย ทำให้แรงงานสตรีลาวหลายคนไม่ค่อยให้ความสำคัญในการป้องกันโรคเท่าที่ควรจะเป็น

3.1.1.2 การดูแลตนเองเพื่อป้องกันความเจ็บป่วยจากการทำงาน แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ รับรู้ว่าการที่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยและป้องกันตามภูมิปัญญาของตนเอง ซึ่งมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

รับรู้ว่าการที่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยและป้องกันตามภูมิปัญญาของตนเอง

โรงงานทำที่นอนนุ่มมีลักษณะเป็นห้องโถงที่ก่อด้วยอิฐมีพื้นที่ ประมาณ 50-100 ตารางเมตร มีช่องระบายอากาศน้อย ภายในโรงงานประกอบด้วย เครื่องปั่นนุ่น นุ่นที่ปั่นแล้วและนุ่นที่รอการปั่นเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการยัดที่นอน สภาพโดยทั่วไป ไม่เป็นระเบียบ ไม่มีป้ายสัญญาณเตือนอันตราย ภายในโรงงานมีสภาพที่เสี่ยงอันตราย เนื่องจากการปั่นนุ่นเป็นเวลานานและสภาพอากาศที่ร้อน ทำให้เครื่องปั่นเกิดความร้อนและเสี่ยงต่อการติดไฟได้ง่าย มีฝุ่นละอองนุ่นจำนวนมากฟุ้งกระจายอยู่ภายในบริเวณโรงงาน ซึ่งแรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ใช้เวลาในการทำงานในโรงงานเฉลี่ย 8-9 ชั่วโมงต่อวัน จากสภาพการทำงานดังกล่าวทำให้แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รับรู้ถึง ความเสี่ยงอันตรายของงานที่อาจก่อให้เกิดความเจ็บป่วยได้ เช่น อุบัติเหตุไฟไหม้ โรคระบบทางเดินหายใจจากฝุ่นนุ่น การปวดเมื่อยตามร่างกาย อุบัติเหตุจากการทำงาน การเจ็บป่วยในกลุ่มแรงงานสตรีลาวที่พบบ่อยได้แก่ ไข้ ไอ เป็นหวัด ปวดศีรษะ อาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ผื่นคัน โรคกระเพาะอาหาร โรคระบบทางเดินหายใจ จำปาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่ทำว่า “คิดว่าการไม่ปลอดภัยเท่าไร เพราะฝุ่นมันเยอะ ถึงจะปิดฝุ่นก็เข้าได้ ฝุ่นมันเล็กยิ่งไงก็ปิดไม่อยู่ เวลาที่ถอดผ้าออกมา ฝุ่นนี้ดำมาก ...คิดว่าถ้าเจ็บป่วยก็กลัวเป็นโรคปอด” (IQ2) บุญตันเล่าว่า “อันตรายนะอย่างนุ่นนะ ทำให้เกิดไฟไหม้ได้ กลัวอุบัติเหตุ กลัวโรคปอด โรคติดต่อกันนุ่นนี่แหละเข้าตัว” (IQ2) ส่วนค่านางบอกว่า “คิดว่าการมันอันตรายหลายคนทำ 2-3 ปี ก็เลิก ..พอตัวเองมาทำงานนุ่น ก็เริ่มเจ็บหลัง ไปหาหมอเขาก็บอกว่าไม่เป็นไร ไม่เป็นไรทำไมถึงเจ็บหลังน้อ เราคิด” (IQ9)

การป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นจากการทำงานของแรงงานสตรีลาว ส่วนใหญ่ป้องกันอันตรายจากการทำงาน โดยการระวังกันเอง ตามศักยภาพของแรงงานสตรีลาวและนายจ้างที่สามารถทำได้ วิธีการป้องกันฝุ่นละออง คือ ใช้ผ้าที่สามารถหาได้ปิดปากปิดจมูกแต่งกายให้มิดชิด วิธีการป้องกันไฟไหม้โดยการที่ทุกคนเป็นหูเป็นตาช่วยกัน ไม่ให้ใครเอาไฟเข้ามาใกล้ ชุดสระไว้ข้างโรงงานคอยดับไฟ เป็นต้น แรงงานหลายคนบอกว่า “วิธีการป้องกันโรคที่มากับที่นอนเก่า...ก็จะซื้ออะไรใส่เพื่อป้องกันเป็นผ้าปิดจมูก....ถ้ามันมีเยอะจะได้ไม่เข้าถึงตัวเรา ” (IQ1) “ ไฟไหม้ ถ้าแกก็ชุดสระล้อมโรงปั่นนุ่น ถ้ากลัวฝุ่นก็เอาผ้าปิดหน้า ...” (IQ2) “ อุบัติเหตุจากการทำงานก็ให้ระวังกันเอง ผ้าปิดจมูกก็ให้ซื้อเอง” (IQ3) “...อย่างป้องกันฝุ่น ผ้าเรากี่ซื้อเอง ..มันดีต่อตัวเรา ถ้าเราทำงานไม่ใส่ ฝุ่นมันเข้าจะไม่สบาย ” (IQ4) “ ฝุ่นเยอะมากโดยเฉพาะนุ่นเก่า ...ใช้ผ้า 4 ชั้น เสื้อตัวเดียวทำเป็น 4 พับ ...” (IQ6) คำตันและงามตาบอกว่า “ ไฟไหม้เราก็ตองวิ่งออกมา นุ่นยังติดไฟเร็วเราต้องระวัง

กันเอาเอง” (IQ6) “...ก็ช่วยกันดูแลถ้าใครสูบบุหรี่ก็ช่วยกันดับทันที ป้องกันการเกิดอัคคีภัย จะเสียของถ้าแก่ ต้องช่วยกันรักษา ก่อไฟหุงข้าวถ้าทำเสร็จก็ต้องดับ ...ถ้าไม่จั่นไฟไหม้จะเกิดขึ้นได้อีก ...เราก็จำไว้ว่าถ้าเห็นใครสูบกก็บอกว่าสูบไถ่ละนะ” (IQ9)

แรงงานสตรีลาวพยายามหาวิธีการป้องกันอันตรายจากฝุ่นละอองนุ่น โดยการประยุกต์เสื้อผ้าที่มีอยู่และซื้ออุปกรณ์ตามท้องตลาด เช่น ผ้าคลุมหน้า ผ้าครอบจมูก ซึ่งพบว่าประสิทธิภาพในการป้องกันยังไม่ดีเท่าที่ควร เพราะฝุ่นละอองนุ่นยังสามารถเข้าจมูกได้ และแรงงานสตรีรับรู้ว่าการที่ตนเองใช้สามารถป้องกันฝุ่นละอองได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น บุญมาและเพื่อนแรงงานคนอื่นบอกว่า “ ฝุ่นมันก็ยังเข้าอยู่บ้าง เพราะเวลาเราเปิดผ้าออกจะยังมีฝุ่นอยู่ข้างใน เวลาไอมันจะออกมาให้เห็นดำๆ ออกมากับเสมหะตอนเย็น” (IQ2) “ มันป้องกันไม่ค่อยได้ เพราะมันยังสามารถเข้าไปในท้อง แต่ก็เป็นส่วนน้อย” (IQ6) “ ขนาดเอาเสื้อปิดจมูก 2-3 ชั้น ขณะนั้นมันยังเข้าตาเข้าจมูกได้อยู่ พอออกมาต้องกุมตา ไม่งั้นฝุ่นเข้าตามองไม่เห็น ...เพราะนุ่นมันเข้าตา ออกมานะจมูกดำมาก ต้องล้างในน้ำ ดำเหมือนเตาถ่านและเป็นฝุ่น” (IQ9) การรับรู้ต่ออันตรายที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ทำให้แรงงานสตรีลาวพยายามหาวิธีการในการป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นตามศักยภาพที่มีอยู่ วิธีการในการป้องกันอันตรายจากการทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐาน จะช่วยป้องกันและลดการเจ็บป่วยจากการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.1.3 การดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย แรงงานสตรีลาวดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย โดยพบว่า มีการสังเกตอาการควบคู่กับการพักผ่อน และบีนบวด การซื้อยากินเอง การรักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

การเจ็บป่วยในกลุ่มแรงงานสตรีลาวที่พบบ่อยได้แก่ ไข้ ไอ ปวดศีรษะ อาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ผื่นคัน โรคกระเพาะอาหาร โรคระบบทางเดินหายใจ เช่น ไข้หวัด เป็นต้น วิธีการดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วยของแรงงานสตรีลาว ประกอบด้วย การสังเกตอาการตนเองอย่างเพียงพอ การแสวงหาวิธีการรักษา ตามการรับรู้และประสบการณ์ และการประเมินผลวิธีการรักษา

การสังเกตอาการ ควบคู่กับ การพักผ่อน และบีนบวด

เมื่อเกิดความเจ็บป่วยหรือความผิดปกติในร่างกาย แรงงานสตรีลาว จะสังเกตและประเมินอาการของตนเอง ถ้ามีอาการเพียงเล็กน้อย ก็จะดูแลตนเองโดยการ สังเกตอาการผิดปกติที่เกิดขึ้น เช่น สังเกตความรุนแรงของการเจ็บป่วย ซึ่งแรงงานสตรีลาวจะพยายามหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเจ็บป่วยมากขึ้นโดยการ ไม่ทำงานหนัก งดรับประทานอาหารที่เป็นของแสลงตามความเชื่อ การสังเกตอาการผิดปกติที่เกิดขึ้นจะทำควบคู่กับการรักษาด้วยวิธีอื่น เช่น การพักผ่อน บีนบวด ถ้าอาการไม่ดีขึ้นค่อยแสวงหาวิธีการรักษาแบบอื่น เช่น ซื้อยากิน การไปพบแพทย์ มณีจันทร์บอกว่า

“ ถ้ารู้ว่าป่วยก็ต้องพักผ่อน ยังไม่ต้องไปทำงาน ลาแค่ 2-3 วัน เพื่อพักผ่อนหายแล้วค่อยมาทำงาน...” (IQ2) การสังเกตอาการที่เกิดขึ้นทำให้แรงงานสตรีลาว รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในร่างกายตนเอง และเลือกวิธีการดูแลตนเองได้ตั้งแต่เริ่มแรก ซึ่งจะช่วยป้องกันความรุนแรงของการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นได้ ถ้าสามารถเลือกวิธีการดูแลตนเองอย่างเหมาะสมและถูกวิธี

ซื้อยากินเอง

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่จะซื้อยากินเองมากกว่าวิธีการรักษาแบบอื่น ๆ โดยหาซื้อจากร้านขายของชำภายในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นยาแก้ปวด ลดไข้ เช่น ยาพาราเซตามอล ยาทีฟพี พูลทองบอกว่า “ เมื่อเป็นหวัดจะซื้อยากินเอง เช่น ทีฟพี จากร้านขายยาในชุมชน ...ไม่อยากจะไปรบกวนนายจ้างจะซื้อยามากินเองถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อย ” (IQ11) นางน้อยบอกว่า “ เวลาปวดก็ไปหาหมอ หมอก็บอกว่านั่นนาน เวลาเราไม่นั่งก็ปวดเหมือนเดิม ก็มีแต่กินยาแก้ปวดก็ทำให้หายได้ชั่วคราว ...เวลาเรานอนไม่หลับมันจะปวดตามเส้น ...ถ้าเรานวดอาการก็ดีขึ้นร่วมกับการกินยา เราต้องกินยาด้วยถ้าไม่กิน บิบนวดไปก็เท่านั้นแหละ ” (IQ2) คำตันบอกว่า “ เป็นไข้ ไอ ธรรมดา สองสามวัน กินยาก็หาย ...ถ้าเป็นสองสามวันไม่หายค่อยไปโรงพยาบาล ” (IQ4) ส่วนไฉไล กล่าวว่า “ ถ้าเป็นเล็กน้อยก็ซื้อยาแอนตาซิลมากิน ” (IQ6) การซื้อยากินเองของแรงงานสตรีลาว ส่วนใหญ่จะใช้เวลาเมื่อมีอาการเท่านั้น และเป็นยาสามัญประจำบ้านโดยทั่วไป และสามารถหาซื้อได้ง่าย สะดวก ราคาไม่แพง โดยจะใช้เวลาควบคู่กับการรักษาโดยวิธีอื่น เช่น การบิบนวด การดื่มน้ำอุ่น การนอนพักผ่อน เป็นต้น

รักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ที่เจ็บป่วยด้วยอาการรุนแรง ซึ่งดูแลตนเองเบื้องต้นแล้วอาการไม่ดีขึ้น จะไปรับการรักษาพยาบาลกับแพทย์แผนปัจจุบัน โดยสถานพยาบาลที่แรงงานสตรีลาวไปใช้บริการมากที่สุด ได้แก่ โรงพยาบาลของรัฐที่แรงงานขึ้นทะเบียนไว้ และคลินิกใกล้บ้าน สมใจบอกว่า “ เวลาเจ็บป่วยมากจะไปหาหมอ ถ้าเป็นไข้หวัดวัน 2 วัน ก็ดูแลกินน้ำร้อน ถ้าไม่หายก็ไปหาหมอ ” (IQ5) คำนางบอกว่า “ เจ็บเล็กน้อยจะไม่ค่อยดูจะปล่อยให้มันหายเอง ถ้าเป็นมากค่อยไปโรงพยาบาล ...ถ้าเป็นนานเจ็บนานก็ต้องไปหาหมอ ” (IQ6) การรักษาพยาบาลกับแพทย์แผนปัจจุบัน และการใช้บริการตามสถานพยาบาลของแรงงานสตรีลาว เป็นวิธีการดูแลตนเองที่แรงงานสตรีลาวเลือกรักษาเมื่อการเจ็บป่วยอยู่ในขั้นรุนแรงหรือมีความจำเป็นต้องได้รับการรักษาต่อ โดยให้เหตุผลว่า เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถและรู้สึกพึงพอใจกับบริการที่ได้รับ แต่ในขณะเดียวกันการไปรักษาแต่ละครั้ง ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายจากค่ารักษา ค่าเดินทาง ค่าอาหาร เป็นต้น และยังทำให้เสียเวลาทำงาน การไปใช้บริการ

แต่ละครั้ง แรงงานสตรีลาวจึงไปเฉพาะเมื่อมีอาการเจ็บป่วยรุนแรงจริงๆ หรือมีความจำเป็นต้องได้รับการตรวจรักษาอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 ด้านสุขภาพจิต แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ ระบุว่าตนเองทำงานอยู่ในประเทศไทยอย่างสุขปนทุกข์ ถ้าเลือกได้อยากมีชีวิตที่ดีกว่านี้ แต่หลายคนก็รู้สึกภูมิใจที่ได้ทำเพื่อลูกและครอบครัว และเมื่อมีปัญหาจะคลายเครียดโดยการหาคนปรึกษาและทำให้สบาย ซึ่งมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

สุขปนทุกข์

การรับรู้เกี่ยวกับความรู้สึกทางด้านจิตใจของแรงงานสตรีลาวหลังจากเข้ามาทำงานในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะบอกว่าตนเองมีทั้งความสุขและความทุกข์ในเวลาเดียวกัน แรงงานหลายคนบอกว่า มีความสุขเพราะมีงานทำ มีเงินใช้จ่ายในครอบครัว มีนายจ้างใจดี ได้เห็นและได้เที่ยวสถานที่แปลกๆ ใหม่ ๆ มีแหล่งบริการทางด้านสุขภาพที่ทันสมัย และมีความสุขที่ได้ทำเพื่อลูกให้อยู่สุขสบาย จันทรเพ็ญบอกว่า “อยู่ที่นี้เรามีความสุข...ก็เพราะมีงานทำ ทำให้มีเงินเลี้ยงตนเอง เช่น จ่ายค่าน้ำค่าไฟ ค่าข้าว นี่แหละที่ทำให้เรามีความภูมิใจ” (IQ2) มณีจันทร์บอกว่า “ตอนนี้ก็มีความสุขที่ได้งานทำ ได้อยู่กับสามีและลูก (ลูกและสามีมาอยู่ด้วย) เราก็คิดว่าเราพอมีเงิน งานก็มี ถ้าไม่มีงานก็ไม่มีความสุข เพราะกลัวกลับบ้านแล้วไม่มีเงิน กลับไปหาลูกอีกคน...” (IQ9) นวลจันทร์ บอกว่า “อยู่ที่นี้มีความสุข เพราะนายจ้างพาไปเที่ยว ได้เห็นสถานที่แปลกใหม่ที่ไม่เคยเห็น” (IQ1) แต่อย่างไรก็ตามยังมีแรงงานสตรีลาวบางคนยังต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหลายอย่าง ได้แก่ ทุกข์เพราะห่วงครอบครัวที่อยู่ลาวและคิดถึงลูก ทุกข์เพราะเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน งานที่ไม่มั่นคง ทุกข์เพราะปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เช่น เงินไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว มีหนี้สิน ความอยากมีสิ่งต่างๆ ให้ทัดเทียมคนอื่น เช่น มีบ้าน มีรถ มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ทุกข์เพราะกลัวรัฐบาลไทยผลักดันกลับประเทศ คำนางพุดด้วยเสียงสั่นเครือว่า “ทุกวันนี้ไม่มีความสุขเพราะต้องรับภาระหลายอย่าง (หยุดร้องไห้) คิดว่าลูกไม่มีพ่อแม่อยู่ด้วย เป็นลูกกำพร้า ตอนเย็นก็ไม่รู้จะมีอะไรกิน เราสงสารลูกจึงมา คิดถึงลูกมาก ถ้าเราไม่คิดถึงลูกก็คงมีความสุขได้...ไม่รู้จะพูดยังงี้ สามีก็อยู่ทางนี้ ลูกก็อยู่ทางโน้น มันเป็นความรู้สึกแฉะแฉะ ไม่รู้จะอยู่ที่ไหนกันแน่ทุกวันนี้ ...ใจหนึ่งก็ห่วงลูกใจหนึ่งก็ห่วงสามีอยู่ทางนี้” (IQ4) “ความทุกข์ความกังวลใจมีหลายอย่าง บางครั้งอยากมีบ้านและที่ดินเป็นของตนเองที่สปป.ลาว ...เราทำงานที่นี้ก็ไม่รู้จะเลิกวันไหน ...ถ้าถ้าแก่เลิกทำก็คงได้กลับไปอยู่บ้าน” (IQ6) “เรื่องที่กังวลตอนนี้คือ กังวลใจกลัวรัฐบาลผลักดันกลับประเทศ ...ระดับต่อมาก็คือกลัวสามีไล่หนี เพราะเราไม่มีสิทธิ์อะไรในทรัพย์สินที่หาร่วมกันเพราะเราเป็นคนต่างด้าว (สตรีลาวที่แต่งงานกับ

ชายไทย ไม่มีทะเบียนสมรส)” (IQ2) “ ทุกข์ทุกวันนี้ คือ คิดถึงบ้านคิดถึงลูก ทุกข์ใจกลับบ้านก็คิดว่าไม่มีเงิน แต่เราก็คิดถึงลูกสับสนมาก ...เรายังทุกข์เพราะเป็นหนี้เก่าแก่ ..ช่วงที่เราไม่ได้ทำงานก็ไม่มีเงินใช้จ่าย ไม่มีเงินติดตัวมา ก็ยืมเก่าแก่...พอมาถึงก็เป็นหนี้ค่าบัตร(ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว) ตอนนี้ติดหนี้อยู่ประมาณ 3,000 บาท ” (IQ9) สำหรับกานดา บอกว่า “ ทุกข์เพราะต้องเหนื่อยและอดทนกับการทำงาน” (IQ1) ความรู้สึกที่มีต่อสภาพการดำรงชีวิตของแรงงานสตรีลาว แบบสุขปนทุกข์ เป็นความรู้สึกที่ได้อย่างเสียอย่าง เมื่อมีงานทำก็ต้องแลกกับการพลัดพรากจากครอบครัว ทำให้แรงงานสตรีลาวพยายามทำงานเก็บเงินให้ได้มากที่สุด เพื่อจะได้กลับไปอยู่กับครอบครัวที่สปป.ลาว

ภูมิใจที่ได้ทำเพื่อลูกและครอบครัว

ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ที่แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่พูดเป็นเสียงเดียวกัน คือ เป็นความภูมิใจที่ได้มาทำงานเพื่อลูก ให้ลูกมีอยู่มีกินไม่อดอยากเหมือนอยู่ลาว และมองว่าตนเองมีคุณค่าเป็นที่พึ่งพาอาศัยของลูกๆและสมาชิกในครอบครัวคนอื่นๆได้ เช่น พ่อแม่ สามีและญาติพี่น้อง แรงงานหลายคนพูดด้วยความภาคภูมิใจว่า “ การทำงานเป็นสิ่งที่ทำให้เราภูมิใจ ก็ถือว่าทำดีแล้ว เพราะทำเพื่อลูกและครอบครัว” (IQ2) “ ภูมิใจที่เราทำงานได้ สุขภาพแข็งแรง เราต้องทำได้ ถ้าไม่ได้ไม่ยอม จะทำงานกว่าจะมีบ้านให้ลูก หรือจนกว่าลูกจะแต่งงาน หาเงินได้เอง เราถึงจะไม่สู้...” (IQ4) “ ภูมิใจที่ได้หาเงินส่งไปให้พ่อแม่ ลูกและน้องชายใช้ ” (IQ10) “ ภูมิใจที่หาเลี้ยงพ่อแม่ได้ ดีใจกับตนเองที่หาเลี้ยงเขาได้” (IQ11) “ภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนดี ไม่ได้สร้างความชั่วให้ใคร ไม่ได้ขโมย ปล้น จี้ หรือฆ่าใคร อยู่กับลูกกับแฟนเขาก็ภูมิใจในตัวเรา ” (IQ4) ความภูมิใจของแรงงานสตรีลาว ส่วนใหญ่เกิดจากการได้ทำหน้าที่ตามที่ตนเองและสังคมคาดหวัง ซึ่งเป็นความรู้สึกดีที่มีต่อตนเอง ส่งผลให้แรงงานสตรีลาวมีสุขภาพจิตที่ดี

อยากมีชีวิตที่ดีกว่านี้

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ยังมีความพึงพอใจในชีวิตไม่มาก เพราะสภาพความเป็นอยู่ที่ยังไม่เป็นดังที่คาดหวัง ความหวังที่แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ตั้งไว้คือ อยากมีเงินมากๆ เพื่อนำไปสร้างบ้านและซื้อที่ดินเป็นของตนเอง ซื้อรถ ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นเงินลงทุนทำมาหากิน เป็นทุนการศึกษาให้ลูกได้เรียนหนังสือสูงๆ อยากมีชีวิตที่สุขสบาย อยากอยู่พร้อมหน้าสมาชิกในครอบครัว และแรงงานสตรีลาวบางคนหวังอยากได้รับสัญชาติไทย เพราะอยากมีสิทธิต่างๆในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเท่าเทียมกับคนไทย และอยู่ในประเทศไทยอย่างเปิดเผย คำนางบอก ว่า “ ชีวิตตอนนี้ยังไม่พอใจ เพราะยังไม่มีบ้านกับเงินให้ลูก ต้องอาศัยอยู่บ้านย่า และอยู่กับหลายคน

เกรงใจเขา” (IQ4) คำตันเล่าถึงชีวิตตอนนี้ว่า “ชีวิตตอนนี้ยังลำบากอยู่ ...ทำงานมาหลายปียังไม่มีเงินเก็บมีก็มีเล็กน้อย ยังไม่พอซื้อบ้าน ซื้อที่ดิน หรือซื้อของที่ยากได้ ” (IQ9) ส่วนบุญมาเล่าว่า “ถ้าเลือกได้อยากมีชีวิตที่ดีกว่านี้ เพราะตอนนี้ยังไม่มีที่ทำกิน มีแต่รับจ้างเขายู่อย่างนี้แหละ ถ้าเราแก้ตัวไปก็คงทำงานไม่ได้ เราต้องมีที่ทำกิน ปลุกผักไว้ขายเล็กๆน้อยๆ...”(IQ2) ส่วนทองดีบอกว่า “ ถ้าเลือกได้อยากทำงานอยู่ประเทศตัวเองดีกว่า เพราะจะได้อยู่กับครอบครัวและไม่ได้ทิ้งลูกไปไหนไกลๆ” (IQ1)

คลายทุกข์เพราะทำให้สบายและมีคนปรึกษา

วิธีการจัดการกับความเครียดและความวิตกกังวลที่เกิดขึ้น แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่จะพยายามทำให้สบาย ไม่คิดมาก พูดคุยกับคนอื่น ปรึกษากับสามี พ่อแม่ ญาติพี่น้อง นายจ้าง ซึ่งการเลือกปรึกษาใครในการแก้ไขปัญหาจะขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ แรงงานสตรีลาวจะปรึกษากับนายจ้าง ซึ่งนายจ้างจะให้ความช่วยเหลือได้ คำตันเล่าถึงวิธีการจัดการกับความเครียดของตัวเองว่า “ เวลามีปัญหาหรือเรื่องไม่สบายใจก็จะปรึกษาแฟน ต้องปรึกษาแฟนก่อน ถ้าอยู่เ็นเวลามีปัญหาหนักก็จะปรึกษาเ้าแก่ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการปรึกษาเรื่องเงิน ขาดเงินใช้จะปรึกษาเ้าแก่ เ้าแก่จะช่วยเหลือได้” (IQ5) คล้ายกับแรงงานสตรีอีกคนที่เล่าว่า “ เวลามีปัญหาจะปรึกษากับแฟน 2 คน แต่ถ้าเป็นเรื่องเงินจะปรึกษาเ้าแก่ จะช่วยได้ ” (IQ12) ส่วนคำนางบอกว่า “ ถ้าทุกข์เรื่องลูกจะไม่ค่อยปรึกษาใคร มีแต่ถามเ้าแก่ว่า กลับบ้านได้ไหม จะกลับไปหาลูก ถ้าบอกว่าไม่ได้คือถอย ถ้ากลับได้ ก็บอกว่า พรุ่งนี้จะกลับไปหาลูก...แต่ถ้ามีเรื่องไม่สบายใจก็บอกตนเองว่าอย่าคิดมาก คิดแต่ที่มันสนุกสนาน เล่นกับคนนั้นคนนี้แล้วสบายใจ ..คิดถึงนะโมแล้วสบายใจก็ไม่คิดอะไรต่อ ...เรื่องบางอย่างก็ปรึกษาพี่ชาย” (IQ4) ทองพูลเล่าถึงวิธีการจัดการกับความเครียดว่า “ เวลาอกใจ (ไม่สบายใจ) ออกกำลังกายแล้วจะทำให้จิตใจเราสบายขึ้น โลงขึ้น ถึงแม้ความเครียดจะไม่หายไปทั้งหมด แต่ก็ทำให้เราสบายใจขึ้น ไม่คิดมาก เหงื่อออกเราก็สบาย แม่คำ(นายจ้าง)เขาเคยแนะนำให้ออกกำลังกาย พอเราทำก็รู้สึกดีขึ้น” (IQ9) ส่วนวรรณพุดว่า “เวลามีปัญหาจะปรึกษาพี่สาว ...เช่น ปัญหาเกี่ยวกับสามี หรือเพื่อนที่อยู่ด้วยกันก็ปรึกษาเขาได้ แต่ก็ไม่ค่อยปรึกษาเพราะไม่อยากรบกวนเขา ” (IQ11) แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่มีวิธีการเผชิญกับความเครียด โดยเลือกวิธีการจัดการกับความเครียดให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการทำให้สบาย ไม่คิดมาก หรือปรึกษากับคนที่สามารถให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือได้ การจัดการกับความเครียดด้วยวิธีการต่างๆอย่างเหมาะสม ทำให้แรงงานสตรีลาวคลายความเครียดลงได้ รู้สึกสบายใจ ส่งผลดีต่อสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

3.1 ชีวิตการทำงาน

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รับรู้ ว่า งานที่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย แต่แรงงานสตรีลาวหลายคนยังพึงพอใจที่มีงานทำ รับรู้ว่าจะงานไม่มั่นคง และอยู่ร่วมกับนายจ้างและเพื่อนร่วมงานอย่างพี่น้อง พึ่งพา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

พึงพอใจที่มีงานทำ แม่นเสียงอันตราย

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รู้สึกพึงพอใจกับงานที่ทำอยู่ เพราะอย่างน้อยก็มีงานให้ทำ และเป็นงานที่ทำได้ด้วยน้ำพักน้ำแรง แรงงานบางคนบอกว่า งานนี้เหมาะกับตัวเองเพราะเป็นงานที่ไม่ต้องใช้ความรู้และทักษะมาก และตนเองก็เรียนไม่สูง มีงานให้ทำได้เงิน ก็พอใจแล้ว ในความพึงพอใจ แรงงานทั้งหมดก็รับรู้ได้ว่า งานที่ทำอยู่เสี่ยงต่ออันตราย เพราะสภาพแวดล้อมในการทำงานไม่ปลอดภัย จากฝุ่นละอองนุ่น เชื้อโรคที่มากับนุ่น ไฟไหม้ หรืออุบัติเหตุจากการทำงานอื่นๆ เป็นต้น จันทรเพ็ญบอกว่า “ พพอใจกับงานที่ทำอยู่ ถึงแม้จะทำให้เราไม่สบายก็ช่าง พพอใจที่ว่า เราไม่มีงานนี้ เราก็ไม่มีเงิน เราคิดว่าเป็นอะไรที่ช่างเถอะทำด้วยความเต็มใจ ถึงจะทำให้ร่างกายไม่แข็งแรงเท่าเดิมเราก็พอใจ เต็มใจทำ ...เพราะเป็นสิ่งที่เราทำเราได้ เราใช้แรงของเราเอง ” (IQ9) คำนางบอกว่า “ เราเรียนไม่สูง ไม่มีความรู้ติดตัว ได้ทำงานแค่นี้ เราก็พอใจ ...ถึงงานจะมีอันตราย แต่ฉันก็ไม่กลัว ไม่มีอะไรที่กลัว ขอแค่ได้เงินอย่างเดียว ” (IQ2) นงนุชบอกว่า “ พพอใจกับงานที่ทำ ...ก็มีงานทำดีกว่าอยู่บ้าน อยู่บ้านไม่มีงานทำ ” (IQ11) ส่วนคำตันกล่าวว่า “ พพอใจ เพราะมีงานให้ทำเกือบทุกวัน งานก็ไม่ยาก เราทำได้ เรา ก็พอใจ...” (IQ5) และสิ่งที่ทำให้แรงงานสตรีลาวคิดว่า งานเสี่ยงอันตรายอีกอย่างคือ คนไทยในพื้นที่ไม่ทำงานนี้กัน ดังคำพูดที่ว่า “คนไทยเขาจะไม่ทำงานนี้กัน ส่วนมากมีแต่คนลาว เพราะเขากลัวติดโรคจากนุ่น ” (IQ1) “ มันฝุ่นเยอะ อยู่ที่นี่มีแต่คนลาว คนไทยเขาไม่ทำกัน เขาอดทนไม่ค่อยได้ มีฝุ่นเข้าปอด ... ” (IQ11) แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับการมีงานทำและได้เงินมากกว่าอันตรายที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เนื่องจากมีโอกาสและทางเลือกในการทำงานน้อย ทำให้เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยจากการทำงาน ถ้าไม่มีการดูแลตนเองเพื่อป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นจากการทำงานที่ถูกต้องเหมาะสม

รับรู้ว่าจะงานไม่มั่นคง

แรงงานสตรีลาวรับรู้ ว่า งานรับจ้างทำที่นอนนุ่น เป็นงานที่ไม่ค่อยแน่นอน จะมีงานให้ทำมากเป็นช่วงๆ เท่านั้น โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่มีลูกค้ามาสั่งซื้อ เช่น เทศกาลออกพรรษา เทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ งานแต่งงาน เป็นต้น ทำให้ช่วงนี้มีงานทำตลอด บางช่วงจะไม่มีงานทำ เช่น ช่วงหน้าฝน ขายที่นอนไม่ได้ ทองมาเล่าถึงความไม่แน่นอนของงานว่า “ งานทำที่นอนจะไม่มีช่วงเดือนหก เพราะฝนตก ขายที่นอนไม่ได้ ” (IQ3) คล้ายกับบัวลาที่บอกว่า “ หน้าฝนยังไม่มีการ

(ทำที่นอน) เลย ” (IQ11) ในช่วงที่ไม่มีงานทำแรงงานบางส่วนต้องกลับลาว แล้วกลับมาใหม่ช่วงที่มีงาน และแรงงานบางส่วนหางานอื่นทำไปก่อน เช่น เก็บพริก ดำนา เป็นต้น คำนางบอกว่า “ ช่วงหน้าฝนไม่มีงานทำแล้ว ก็จะกลับบ้านไปทำนา ” (IQ11) ส่วนนางน้อยเล่าว่า “ ถ้างานรับจ้างทำที่นอนไม่มี บางทีเขาก็เรียกไปทำงานอย่างอื่น เราก็ไปได้ ถ้าไม่มีงานอยู่ที่นี่ เราร่วง เขาก็มาหาเราไปทำงาน ” (IQ9) กานดาเล่าถึงความเอื้อเฟื้อของนายจ้างที่ทำงานให้ว่า “ ถ้าไม่มีงานทำ นายจ้างก็จะหางานให้ มีงานที่ไหนดี เขาก็จะบอกให้ไปทำที่นั่นที่นี่ ” (IQ4) ความไม่มั่นคงของงานทำที่นอน ทำให้แรงงานสตรีลาวต้องเร่งทำงานในช่วงที่มีงานทำ เพื่อเก็บเงินให้ได้มาก และเหลือเพียงพอสำรองค่าใช้จ่ายในช่วงที่ไม่มีงานทำ แรงงานสตรีลาวที่รับรู้ว่ามีงานทำไม่แน่นอน ส่วนใหญ่จึงเดินทางเข้ามาทำงานเฉพาะช่วงที่มีงานทำเท่านั้นและเร่งทำงาน เก็บเงิน และเดินทางกลับบ้านเมื่อหมดงาน

อยู่กันอย่างพี่น้อง พี่พว ช่วยเหลือเกื้อกูล

สัมพันธภาพระหว่างแรงงานสตรีลาว และนายจ้าง จะอยู่กันอย่างพี่น้องต่างฝ่ายต่าง พี่พวกัน นายจ้างต้องอาศัยแรงงานลาวเป็นหลักในการทำที่นอน เพราะแรงงานไทยในท้องถิ่นไม่นิยมทำกัน และนายจ้างจะให้การช่วยเหลือแรงงานในหลายๆเรื่อง ดูแลสารทุกข์สุกดิบ เช่น ให้ความช่วยเหลือเรื่องเงินเมื่อเดือดร้อน พาไปพบแพทย์เมื่อเจ็บป่วย ให้ที่พักอาศัย เมื่อมีวันหยุดก็พาไปเที่ยวเปิดหูเปิดตา ดูสถานที่แปลกๆใหม่ๆ เมื่อถึงเทศกาล เช่น เทศกาลปีใหม่ ก็จะจัดงานสังสรรค์ร่วมกัน หรือซื้อของมาฝากเวลาไปขายที่นอนไกลๆ แรงงานหลายคนบอกว่านายจ้างที่นี่ดีกับแรงงานลาวทุกคน นายจ้างบางคน มีญาติพี่น้องอยู่ฝั่งลาว และแรงงานบางคนเป็นญาติห่างๆกับนายจ้าง การปฏิบัติตัวของนายจ้างต่อแรงงานลาวจึงเป็นไปอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย

การได้รับความช่วยเหลือและดูแลชีวิตความเป็นอยู่จากนายจ้าง ทำให้แรงงานหลายคนรู้สึกประทับใจ ตั้งใจทำงานให้เพื่อเป็นการตอบแทน หลายคนทำงานมาหลายปี โดยไม่คิดจะเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนนายจ้าง บัวลากล่าวถึงนายจ้างตนเองด้วยความชื่นชมว่า “ เค้าแก่ที่นี้ดีกับทุกคน ...เราบอกทางบ้านป่วยขอเบิกเงิน เขาก็ให้เบิกเลย ไม่มีบอกว่าไม่ให้เบิก...” (IQ11) ส่วนมณีจันทร์พูดถึงความประทับใจที่ตนเองมีต่อนายจ้างว่า “ เวลาเจ็บป่วยไม่สบาย ถ้าเป็นหนักเค้าแก่พาไปหาหมอ ดึกๆ ตี 1 ตี 2 เขาก็พาไป ขอแค่โทรไปหาเขา ไม่มีว่าให้ไปเอง ” (IQ11) แม้บางครั้งแรงงานสตรีลาวบางคนบอกว่า ถูกนายจ้างขอร้องให้ทำงานให้ในช่วงที่ที่นอนขายดี ทั้งที่เป็นวันหยุดและเหนื่อยอ่อนเพลียจากการทำงานติดต่อกันหลายวัน คำตันและเพื่อนๆแรงงานบอกว่า “ นายจ้างบอกว่า ที่นอนรับนะต้องเร่งทำ เราปวดหลังก็ต้องซื้อยามากิน ทำงานก็ต้องเร่งทำ ...ก็คุยกันว่าต้องเร่งให้ เดี่ยวเค้าแก่ไม่ได้ขาย..เค้าแก่มีเงินเราก็มีเงินด้วย ปวดหลังปวดเอวเอาไว้อีกก่อน ” (IQ9) อย่างไร

ก็ตามแรงงานเหล่านี้ก็เต็มใจทำงาน ไม่ถือเป็นการบังคับ แรงงานทำงานได้เงินและนายจ้างก็มีที่นอน ขยาย และต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ร่วมกัน

3.2 ชีวิตครอบครัว

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย จะมีครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุน และให้กำลังใจ และแรงงานสตรีลาวหลายคนยังรับรู้ว่าคุณเองยังทำหน้าที่มารดาได้ไม่สมบูรณ์ ซึ่งมีรายละเอียดของผลการวิจัยดังนี้

ครอบครัวคือแหล่งสนับสนุนและให้กำลังใจ

สิ่งที่ทำให้แรงงานสตรีลาว มีกำลังใจต่อสู้ในการทำงานทุกวันนี้ หลายคนบอกว่า มีลูก และสามีเป็นกำลังใจ และเป็นแรงบันดาลใจให้ทำงานโดยไม่ย่อท้อ แรงงานส่วนใหญ่อพยพโดยนำครอบครัวมาด้วย ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก แรงงานบางส่วนมาเฉพาะสามีภรรยา โดยฝากลูกไว้กับญาติที่สปป.ลาว การอพยพเข้ามาทำงานต่างถิ่นของแรงงานสตรีลาวเกือบทุกคน มีเป้าหมายในการทำงานที่คล้ายกันคือ หาเงินให้ได้สักก้อนเพื่อไปตั้งต้นชีวิตที่สปป.ลาว ทำให้แรงงานสตรีลาวและสามีต้องทำงานช่วยกัน อดทนกับความเหน็ดเหนื่อย ร่วมทุกข์ร่วมสุข ในการทำงานและใช้ชีวิตอยู่ต่างแดน ทำให้แรงงานมีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจกันมากขึ้น ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกๆ เรื่อง งานในบ้านโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นงานที่สตรีลาวต้องทำ โดยสามีไม่ช่วยเพราะถือว่าเป็นงานหลักของผู้หญิง ส่วนสามีจะไปทำงานนอกบ้านอย่างเดียว แต่เมื่ออพยพเข้ามาทำงานต่างถิ่น สตรีลาวส่วนใหญ่จะได้รับความช่วยเหลือในการทำงานบ้านจากสามี เช่น การทำกับข้าว การดูแลทำความสะอาดบ้าน ซักเสื้อผ้า รวมทั้งการดูแลลูกที่นำมาด้วย ฟองจันทร์บอกว่า “สามีก็ช่วยเหลือดี ช่วยดูแลลูก ป้อนข้าวลูก ... เขาก็ไม่คิดว่าเป็นภาระที่นำลูกมาด้วย สุขใจที่માหาเงินแล้วเอาลูกมาด้วย” (IQ9) “หลังเลิกทำงาน สามีก็จะทำกับข้าวให้กิน เขาทำอร่อยด้วย เราก็คอยช่วยเหลือเขาอย่างอื่น” (IQ11) มีเพียงแรงงานรายเดียวที่บอกว่าสามีไม่ได้ช่วยแบ่งเบาภาระงานในบ้านเลย แต่เขาก็จะทำงานหาเงินมากกว่าเรา แรงงานรายนี้เล่าว่า “สามีเข้าทำงานก่อนทุกวันทำแต่เช้า เราตื่นมาก็หุงข้าวทำกับข้าวไว้รอ” (IQ1) การได้รับความช่วยเหลือในการทำงานตามบทบาทของสตรีทั้งในบ้านและนอกบ้านจากคนในครอบครัว ทำให้แรงงานสตรีลาว ลดภาระที่ต้องรับผิดชอบ และลดความเครียดที่เกิดจากทำหน้าที่หลายบทบาทในเวลาเดียวกัน ซึ่งครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนที่มีความสำคัญ

รับรู้ว่าคุณเองทำหน้าที่มารดาได้ไม่สมบูรณ์

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณเองยังไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้บางคนรู้สึกโทษตัวเอง เพราะไม่ได้อยู่ดูแลลูก ปลอมลูกให้อยู่กับญาติหรืออยู่ตามลำพัง

ที่สปป.ลาว แรงงานหลายคนพูดด้วยความทุกข์ใจว่า “ตนเองปล่อยให้ลูกเป็นกำพร้า ไม่ได้ดูแลเขา ไม่รู้จะอยู่จะกินอย่างไร เป็นห่วงมาก บางทีลูกโทรมาบอกว่า เมื่อไหร่แม่จะกลับ สับสนมากไม่รู้จะทำอย่างไร” (IQ9) “คิดว่าตนเองเป็นคนไม่ดีที่ทิ้งลูกเต๋ามา..ทุกคนที่ฝั่งโน้น(ลาว)เขาต้องพูด แต่เราก็มั่นใจในตนเองว่าจะไม่ทำในสิ่งที่ไม่ดี เราตั้งใจมาทำงานทำ บางคนที่ว่าเราไม่ได้ตั้งใจมาทำงานทำ ก็ว่าเราเป็นคนไม่ดี” (IQ4) “คิดว่าตนเองยังทำหน้าที่แม่ได้ไม่สมบูรณ์ เพราะลูกยังไม่ได้รับความสบาย บางวันก็ได้อกิน บางวันก็ไม่ได้กินรู้สึกห่วงเขา...เราต้องหาเงินให้ได้มากเพื่อสร้างบ้านให้ลูก...ถ้าเลือกได้อยากทำงานที่ลาวจะไม่ได้ทิ้งลูกไปไหน ...เวลาตนเองได้กินอะไรดี ๆ ก็คิดถึงลูก อยากให้ลูกได้กินบ้าง ” (IQ1) แรงงานสตรีลาวส่วนมาก ยอมรับตนเองว่ายังไม่สามารถทำหน้าที่แม่ได้ดีเท่าที่ควร เพราะต้องจากลูกมา ปล่อยให้ลูกอาศัยอยู่กับญาติหรืออยู่ตามลำพัง

3.3 ชีวิตในชุมชน

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชน ด้วยความรู้สึกแปลกแยก และกลัวการไม่ได้รับการยอมรับจากคนไทยในชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

รู้สึกแปลกแยกและกลัวการไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชน

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รับรู้ว่าเป็นคนต่างถิ่น มีความแตกต่างจากคนในพื้นที่ ถึงแม้ว่าจะรับรู้ว่าเป็นคนไทยกับลาว เป็นบ้านพี่เมืองน้องที่มีความคล้ายคลึงกันทางด้านสังคมวัฒนธรรม แต่ในส่วนลึกของแรงงานสตรีลาวกลุ่มนี้ ยังรู้สึกว่าตนเองแปลกแยกจากคนในชุมชน และกลัวการไม่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เพราะตนเองเป็นคนต่างบ้านต่างเมืองเข้ามาทำงานหาเงิน การใช้ชีวิตส่วนใหญ่ของแรงงานสตรีลาวหลายคน จึงใช้ชีวิตวนเวียนอยู่เพียงไม่กี่แห่ง ได้แก่ ที่พัก ที่ทำงาน และนาน ๆ ครั้งจะไปเข้าเมืองเพื่อซื้อของ ไปเที่ยว ไปโรงพยาบาล หรือทำธุระอย่างอื่น

การร่วมกิจกรรมของแรงงานสตรีลาวในชุมชนยังมีน้อย เพราะต่างคนต่างมุ่งทำงานหาเงินและหลายคนรับรู้ว่าเป็นคนต่างถิ่น จึงไม่ค่อยกล้าไปร่วมกิจกรรมในชุมชน ถ้านายจ้างไม่พาไป หรือไม่รู้จักกับใคร เช่น งานบุญประเพณีต่างๆที่มีในชุมชน แต่จะไปร่วมชมมหรสพภายในชุมชน เพื่อความบันเทิงเป็นครั้งคราว แรงงานสตรีลาวหลายคนบอกว่า “เราไม่ค่อยได้ไปไหนอยู่แต่บ้าน แล้วก็มาทำงาน ทำงานเสร็จก็กลับบ้านไม่ได้ไปนั่งคุยเล่นกับเพื่อนบ้าน เรามันต้องทำงานเขาไม่ได้รับจ้างเหมือนเรา ...” (IQ2) “ไม่ได้ไปร่วมงานกิจกรรมชุมชน เพราะเราต้องทำงาน เขามีหมอลำขึ้นไปดูบ้างแล้วก็กลับ ถ้ามีญาติคนตายคุ้นเคยก็ไปช่วยเขา ถ้างานเร่งก็บอกเขาว่าไม่ได้ไป ...” (IQ4) “เราก็ออยู่ของเราไม่ได้ไปยุ่งเกี่ยวกับเขา เขาก็ออยู่ของเขาไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับ...เวลามีกิจกรรมชุมชนเราก็ออยากไป แต่เราไม่กล้าเพราะเป็นคนต่างบ้าน...ถ้าเขาให้ไปเราถึงไป ถ้าเขาไม่ให้ไปเราไม่กล้า...” (IQ6) “ไม่ค่อยได้ไปร่วมกิจกรรมในชุมชนเพราะไม่รู้จะไปยังไง...กลัวเขาว่าคนลาวมาทำไม

น้อ...ถ้าจะถามก็ถามเฉพาะเรื่องงาน เราไม่กล้าไปถามเกรงใจเขา เพราะเราเป็นคนมาหาเงิน กลัวเขาว่าคนลาวแบบนั้นแบบนี้....ก็ไม่มีใครรังเกียจแต่เราเกรงใจเขา....” (IQ9) “ไม่ค่อยได้ออกไป อยู่แต่ในโรงงาน ออกไปเฉพาะเวลามีงานและไปตลาด...เขา(คนไทย)ไม่เคยพูดอะไรให้กระทบกระเทือนสักครั้งเวลาไปตลาดเขาก็เรียกถามดี. ...” (IQ10)

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าสตรีลาวที่เข้ามาใช้แรงงานในประเทศไทย จะมีลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน แต่แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ไปร่วมกิจกรรมในชุมชน ส่วนหนึ่งรับรู้ว่าเป็นคนต่างถิ่นและตั้งใจมาทำงานหาเงินเพียงอย่างเดียว การใช้ชีวิตร่วมกับคนไทยในชุมชนจึงเป็นลักษณะต่างคนต่างอยู่ และเข้าร่วมกิจกรรมที่มีในชุมชนเท่าที่จำเป็น

3.4 เศรษฐกิจ

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ หาเงินได้ไม่พอใช้ และเมื่อมีปัญหาทางการเงินจะได้รับความช่วยเหลือจากนายจ้าง ซึ่งมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

หาเงินได้ไม่พอใช้

แรงงานสตรีลาวทุกคน ตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ ทำงานวันละหลายชั่วโมง และหยุดพักระหว่างทำงานให้น้อยที่สุด เพื่อให้หาเงินให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามแรงงานส่วนใหญ่ ยังหาเงินได้พอใช้จ่ายไปวัน ๆ เท่านั้น เหลือเก็บน้อย เงินที่หาได้จะใช้จ่าย ในการซื้ออาหาร รวมทั้งค่าขนมลูก ค่าของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน บางแห่งต้องจ่ายค่าน้ำค่าไฟเอง และแรงงานบางรายใช้ไปกับการซื้อหวยและเล่นการพนัน โดยเฉลี่ยใช้เงินในแต่ละวัน 100-200 บาท ในขณะที่รายได้ในแต่ละวันไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปริมาณงานที่ทำได้และปริมาณงานที่มีให้ทำ ซึ่งแรงงานมีรายได้เฉลี่ยวันละ 100-200 บาท ถ้าช่วงเทศกาลมีงานมากก็หาเงินได้มาก ถ้าช่วงไหนไม่มีงานก็นำเงินที่สะสมไว้มาใช้จ่าย หรือยืมจากนายจ้างมาใช้ก่อน ค่าปุ๋ยแล้วถึงความเพียงพอของรายได้ตนเองว่า “เงินไม่ค่อยเหลือเก็บหรอก วันหนึ่ง ๆ ก็ซื้อกิน 100 กว่าบาทแล้ว ไหนจะซื้อข้าว ซื้อน้ำ ซื้ออาหารมากิน 3 มื้อ ถ้าวันไหนไม่ได้ออกไปหาปลา” (IQ11) ส่วนนวลจันทร์บอกว่า “เงินใช้บางครั้งก็พอ บางครั้งก็ไม่พอ วันไหนนุ่นเยอะก็ได้เยอะ บางครั้งนุ่นไม่มีก็ไม่พอซื้อกิน” (IQ9) นอกจากนั้นแรงงานทุกคนยังมีหนี้สินกับนายจ้าง จากค่าขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว ซึ่งนายจ้างจะออกเงินให้ก่อนโดยไม่คิดดอกเบี้ย และให้แรงงานสตรีลาวผ่อนใช้คืนเป็นงวด ๆ ไป โดยหักค่าแรงตามที่ตกลงกันกับนายจ้าง ลำพองเล่าถึงการจ่ายใช้หนี้คืนให้กับนายจ้างว่า “นายจ้างจะจ่ายค่าทำบัตรให้เรา ก่อน ...เราก็จ่ายคืนเท่าเดิม โดยหักทีละน้อย แล้วแต่เราจะให้หัก...” (IQ1) รายได้และรายจ่ายที่เกือบเท่า ๆ กัน ทำให้แรงงานสตรีลาวส่วน

ใหญ่ ไม่ค่อยมีเงินเหลือเก็บ ลำดวลบอกว่า “เงินเหลือเก็บไม่มาก สองผัวเมียเหลือเก็บ 1,000-2,000 บาทต่อเดือน ซึ่งรายได้ในแต่ละวันไม่แน่นอนแต่ขึ้นอยู่กับว่ามีงานทำหรือไม่” (IQ10) และแรงงานรายหนึ่งบอกว่าที่ไม่มีเงินเพราะค่าทำบัตรแพงเกินไปเมื่อเปรียบกับรายได้ “ตอนยังไม่ทำบัตรก็พอมีเงินเก็บ แต่พอทำบัตรแล้วมันไม่มีเงินเก็บ ..ค่าทำบัตรก็แพงเกินไป เราทำงานได้วันหนึ่งก็ไม่คุ้มเลย ...”(IQ1)

การได้รับความช่วยเหลือจากนายจ้าง

แรงงานสตรีลาวทุกคนบอกว่า ความช่วยเหลือที่ได้รับจากนายจ้างที่สำคัญคือ ความช่วยเหลือทางการเงิน การขอความช่วยเหลือทางการเงินจากนายจ้าง ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจาก เบิกเงินล่วงหน้าเพื่อส่งกลับบ้านให้ญาติที่สปป.ลาว ค่าขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่นายจ้างต้องออกให้ก่อน และบางครั้งเงินไม่เพียงพอใช้จ่ายในแต่ละวัน โดยเฉพาะในช่วงที่ไม่มีงานทำที่นอนชายไม่ได้ เงินที่เก็บไว้ต้องนำมาใช้จ่ายซึ่งไม่เพียงพอ นอกจากนั้น ในกรณีฉุกเฉินอื่นๆ ที่แรงงานสตรีลาวไม่สามารถหาเงินได้ทันเวลา เช่น ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเมื่อตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย เป็นต้น ดังคำพูดที่ว่า “ เงินบางครั้งก็พอใช้ บางครั้งก็ไม่พอ ...ถ้าไม่มีก็จะเอากับนายจ้างก่อน...” (IQ11) “ เวลาไม่มีเงิน ถ้าแก่ก็เอาให้ใช้ก่อน...เขาดูแลเราทุกอย่าง งาน เงิน ถ้าไม่มีงานนุ่นเขาก็หางานอื่นให้ทำ ถ้าเงินไม่มีก็ให้ยืมก่อน ข้าวกินไม่มีก็มาดูแลว่าจั้นเถอะ” (IQ2) การได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากนายจ้างรวมถึงความช่วยเหลือในรูปแบบอื่น ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของแรงงานสตรีลาวได้มาก ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานสตรีลาวดีขึ้นจากการได้รับความช่วยเหลือ

3.5 ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ยังไม่พึงพอใจกับสภาพที่พักอาศัย แต่จำเป็นต้องอยู่อาศัย เพราะไม่มีทางเลือกที่ดีกว่านี้ และพบว่าแรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ เข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย และพึงพอใจกับบริการที่ได้รับ ซึ่งมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

ไม่พึงพอใจกับสภาพที่พักอาศัยแต่จำเป็นต้องอยู่

จากการสังเกตพบว่าโรงงานทำที่นอนนุ่น ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ห่างหมู่บ้าน ประมาณ 1-2 กิโลเมตร ซึ่งจะเป็นที่นาของนายจ้าง จึงมีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ล้อมรอบด้วยทุ่งนา มีโรงงานเพียงแห่งเดียวที่อยู่ต้นทางเข้าหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ติดกับริมฝั่งแม่น้ำโขง ที่พักอาศัยของแรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่จะเป็นห้องแถวติดกัน บางแห่งเป็นกระท่อมไม้ สภาพที่พักยังอยู่กันอย่างแออัด เฉลี่ยพักอาศัย 2-4

คนต่อห้อง ที่พักส่วนใหญ่ตั้งอยู่ภายในบริเวณโรงงาน จึงมีฝุ่นนุ่นจำนวนมากฟุ้งกระจายเข้าไปในที่พักเกือบตลอดเวลา ภายในห้องพักไม่แบ่งเป็นสัดส่วน โดยจะรวมห้องนอนกับห้องครัวไว้ในที่เดียวกัน ส่วนห้องน้ำเป็นห้องน้ำรวม แยกออกจากที่พักอย่างชัดเจน แต่ละแห่งใช้ห้องน้ำเฉลี่ย 7-10 คนต่อห้อง ส่วนใหญ่มีสภาพผุพัง ไม่สะอาด ทำด้วยเศษไม้ และสังกะสีเก่า ประตูปิดไม่มีมิดชิด มีสภาพชำรุดทรุดโทรม มีเพียงแห่งเดียวที่มีสภาพดี มั่นคงแข็งแรง เพราะก่อด้วยอิฐ

แรงงานสตรีลาวหลายคนบอกว่า ยังไม่พึงพอใจกับสภาพที่พักอาศัย เพราะบางส่วนอยู่กันอย่างแออัด ที่พักมีฝุ่นมากเพราะอยู่ใกล้โรงงาน ห้องน้ำไม่เพียงพอ ค่านางและเพื่อนแรงงานบางคนบอกว่า “ ที่พักก็ยังไม่ดี ยังไม่สมบูรณ์ ผงก็ยังตอกตะปูไม่ดี อยากให้ที่พักเรานี้นะ” (IQ5) “ อยู่โน่น(ลาว) ก็จะอยู่บ้านใครบ้านมัน แต่อยู่ที่นี่จะอยู่รวมกัน แออัดกันอยู่” (IQ12) “ ในบ้านฝุ่นเยอะมาก ต้องปิดกวาดบ่อย เพราะฝุ่นนุ่นจากโรงงานปลิวเข้าไป” (IQ6) มีเพียงแรงงานรายเดียวที่เล่าว่าที่อยู่อโล่งสบายดีเพราะอยู่ติดกับทุ่งนา อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าแรงงานหลายคนยังไม่พึงพอใจกับสภาพที่พักอาศัย แต่ก็จำใจต้องอยู่ และถ้าเลือกได้ก็อยากมีที่พักที่ดีกว่านี้ มีห้องน้ำเพียงพอ แต่แรงงานก็ไม่ได้เรียกร้องให้นายจ้างปรับปรุงที่พักให้ดีกว่านี้ รับรู้ว่าที่พักพออยู่ได้ ตนเองมาอยู่ชั่วคราวในช่วงมาหาเงินจะให้ดีเหมือนบ้านตนเองก็คงเป็นไปได้ และนายจ้างให้อยู่โดยไม่คิดค่าเช่า บางแห่งยังจ่ายค่าน้ำค่าไฟฟ้าให้ด้วย ทำให้ลดค่าใช้จ่าย

เข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพและพึงพอใจกับบริการที่ได้รับ

แรงงานสตรีลาวทุกคน ได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐที่ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว โดยใช้บัตร 30 บาท ทุกครั้งที่เจ็บป่วยจำเป็นต้องได้รับการรักษา แรงงานสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทันที โดยเมื่อเจ็บป่วยรุนแรงจะมีนายจ้างพาไปโรงพยาบาลทุกเวลาที่ต้องการความช่วยเหลือ ถ้าเจ็บป่วยไม่รุนแรงแรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่จะไปเอง เพราะมีเส้นทางคมนาคมสะดวกสบาย มีรถโดยสารประจำทาง และโรงพยาบาลอยู่ห่างจากที่พักประมาณ 10 กิโลเมตร แรงงานส่วนใหญ่พึงพอใจกับบริการที่ได้รับ และคิดว่าตนเองได้รับการบริการที่ทัดเทียมกับคนไทย บุญมาบอกว่า “ คิดว่าบริการที่เราได้รับไม่ต่างจากคนไทย เพราะเวลาเราไปรับบริการก็ต่อคิวเหมือนกันไม่ว่าคนไทยหรือคนลาวเห็นคนไทยไปก็ได้ต่อคิวเหมือนเรา ก็ไม่เคยได้ยินว่าเขารักษาให้คนไทยก่อนคนลาว คิดว่าเสมอภาค ” (IQ12) ส่วนบุญดีบอกว่า “ เวลาไปใช้บริการบัตร 30 บาท เขาก็แนะนำดี เขาถามเราเป็นอะไรเคยเจ็บแบบนี้แบบนี้ไหม ถ้ากินยาหมด อาการไม่ดีขึ้นก็มาตรวจใหม่ภายในวันนั้น วันนี้ เขาก็แนะนำ” (IQ4)

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อเกิดการเจ็บป่วยในกลุ่มแรงงานสตรีลาว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรง แรงงานสตรีลาวจะไปใช้สิทธิการรักษาตามที่ระบุไว้ในบัตร 30

บาท สำหรับแรงงานที่เคยไปใช้บริการ ส่วนใหญ่บอกว่าพึงพอใจกับบริการที่ได้รับ และคิดว่าได้รับบริการที่ทัดเทียมกับคนไทย การเข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพในขณะที่อยู่ประเทศไทย ซึ่งเป็นบริการจำเป็นพื้นฐาน ทำให้แรงงานสตรีลาวได้รับการรักษาอย่างทันท่วงที ช่วยลดอันตราย ความพิการ หรือเสียชีวิตที่เกิดขึ้นจากความเจ็บป่วยได้

การรับรู้คุณภาพชีวิตของแรงงานสตรีลาวจากประสบการณ์ ในการเข้ามาทำงานอยู่ในประเทศไทย แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รับรู้ถึงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองโดยรวม ว่ามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับอยู่สปป.ลาว หลายคนรู้สึกมีความสุขและพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับหนึ่ง เช่น แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่พอใจกับสุขภาพของตนเอง ที่แข็งแรงไม่เจ็บป่วย สามารถทำงานได้ และการเข้ามาทำงานในประเทศไทย ทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น มีเงินใช้จ่ายภายในครอบครัว ถึงแม้จะมีหนี้สินบ้างก็ตามและบางครั้งเงินไม่เพียงพอใช้จ่าย แต่เมื่อมีปัญหาทางด้านการเงินก็มีนายจ้างคอยให้ความช่วยเหลือ เมื่อเจ็บป่วยก็เข้าถึงสถานพยาบาลได้ง่าย สะดวกและมีความทันสมัยเมื่อเปรียบเทียบกับอยู่ที่สปป.ลาว แต่อย่างไรก็ตามความสุขสบายเหล่านี้ก็ต้องแลกกับการที่ต้องพลัดพรากจากครอบครัวที่อยู่สปป.ลาว การทำงานที่เสี่ยงอันตรายจากสภาพแวดล้อมในการทำงานและที่พักอาศัยไม่ปลอดภัย ต้องทำงานหนักเพื่อแลกกับเงิน และอยู่ในต่างแดนด้วยความรู้สึกของผู้เข้ามาอาศัย รู้สึกว่าตนเองเป็นคนแปลกแยกไม่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ถ้าเลือกได้แรงงานสตรีลาวหลายคนอยากมีชีวิตที่ดีกว่านี้ และอยากให้ประเทศของตนเหมือนประเทศไทย คือรัฐบาลให้ความช่วยเหลือให้ประชาชนมีงานทำ ค่าแรงสูง มีสถานพยาบาลที่ทันสมัย ประชาชนลาวจะได้ไม่อพยพข้ามฝั่งเข้ามาทำงานในต่างประเทศและใช้ชีวิตอย่างสุขปนทุกข้ออยู่ในต่างแดน เหมือนที่เป็นอยู่